

**Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése (I. ütem)
Tájgazdálkodási Kézikönyvsorozat**

A vidéki turizmus

Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése (I. ütem)
Tájkasdálkodási Kézikönyvsorozat

A vidéki turizmus

Kiadja a Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság

A Tájkasdálkodási Kézikönyvsorozat további kiadványai:

Erdőtelepítés és -kezelés az ártéri tájkasdálkodásban

Ártéri gyümölcstermesztés és biogasdálkodás

Legeltető állattartás

Kiegészítő tevékenységek a háztájiban

Ökoturizmus és vízi turizmus

Szerkesztette: Insomnia Reklámügynökség Kft.

Nyomda: D-Plus Kft., 2008

*„Ahol elvesznek a tradíciók,
ott kilyukad az idő, elperreg a múlt.” (Ancser Éva)*

Tartalom

Bevezetés	7
A lovasturizmus	8
A gasztroturizmus	9
A kézműves turizmus	11
Fazekasság, kerámiák	12
Kosárfonás	12
A falusi turizmus	14
A falusi turizmus településszintű fejlesztése	14
Kulturális örökségünk védelme és bemutatása	18
A falusi vendéglátás	22
Tájhasznosítás	24
Agro- és tanyaturizmus	24
Szálláshelyek	26
Kiegészítő, szabadidős tevékenységek	30
A falusi turizmus hatásai	31
Támogatások	33
Szakmai szervezetek, illetékes hatóságok	35
Irodalom	37

Bevezetés

Napjaink agrárátalakulási folyamataiban az egyik lehetséges fejlesztési lehetőség a turizmus szélesebb körű kiterjesztése az ország vidéki térségeire. A vidéki turizmus közös jellemzőit a vidéki környezetben, a családok erőforrásainak hasznosításában, a hagyományos gyakorlatban, a hagyományos társadalomban, a vidéki területekre jellemző tevékenységekben határozhatjuk meg.

A vidéki turizmus nem egy konkrét turizmusfajta, hanem turizmustípusok és csoportok egyfajta halmazának tekinthető, amely a vidéki élmény teljességét nyújtja. A benne szereplő turizmus csoportok, vidéki jellegű fogadóképességgel, jellegzetes szolgáltatásokat kínálnak összetett terméként vagy termékelemként úgy, mint:

- lovas-, vadász-, horgász-, kerékpár-;
- gasztro-;
- termál-, wellness-, gyógy-;
- kulturális-, örökség-, kastély-, vallási-;
- kézműves-;
- falusi-;
- pihenő-;
- farm-, agro-, bor-;
- gazdasági-, öko-, bioturizmus.

A vidéki turizmusban résztvevők motivációs tényezői: a pihenés, a szabadidő élvezete, a kaland- és a romantikakeresés. Ezen felül más kultúrák, emberek, hobbik, életmódok megismerése, különleges helyek és események meglátogatása, valamint egyes népcsoportok szokásainak megismerése.

A vidéki turizmus együtt kínálja a pihenést, a természet megtapasztalásának élményét, a hétköznapitól eltérő életritmust és tevékenységet, más szokások és hagyományok megismerését. Általa művészeti, kulturális, vallási, szórakozási és élmény-motivációkra alapozott szükségletek is kielégíthetőek.

A vidéki turizmus – mint termék – fejlesztésénél elsődleges szempont a vidéki jelleg figyelembevétel, hiszen a vendég elsősorban a vidéki sajátosságokat várja. A többértéves fejlesztés során figyelembe kell venni az élményközpontúságot, a helyi értékek újjáélesztését, a káros környezeti és társadalmi folyamatok visszaszorítását, a vonzerő és a szolgáltatás párhuzamos megteremtését. A turisztikai termékfejlesztés a térség meglévő vagy kialakítható vonzerőtől függ. Legjelentősebb kínálati elemei a gasztronómiai-, a kézműves-, a lovas-, az öko- és a falusi turizmus.

Hosszú távon csak a helyiek közreműködésére alapozott fejlesztések életképesek és fenntarthatóak. Fontos, hogy a lakosság saját akaratából, saját erőforrásainak mozgósításával élje meg a fejlesztést, fogadja a vendégeket.

A lovasturizmus

A **lovasturizmus**, a szabadidős lovaslás körébe tartozik a lovaslás és a hajítás minden olyan ága, amelyet az ember a szabadidejében, kedvtelésből vagy egészsége érdekében, saját költségén, alkalmasszerűen vagy rendszeresen űz.

A lovasturizmus egyes területei:

- lótenyésztés;
- lovassport szervezése;
- hobbilovasok kíséréte;
- állatsimogatás, kocsikáztatás;
- fogatozás és aktív lovas táborok tartása,
- nomád túrák vagy lovas életmódtáborok szervezése.

Az aktív lovasturisztikai szolgáltatások közé tartoznak pl.: lovagoltatás, fogathajtás, lovas íjászat, lovas tábor, tanfolyamok. A passzív lovasturisztikai szolgáltatások pl.: lovasbemutatók (csikósbemutató), lovasorna, ostorbemutató, díjugratás, fajtabemutató, lovas játékok, népies fogatok versengése. Kapcsolódó szolgáltatások lehetnek pl.: pónilovaglás, pónifogat, állatsimogatás, fényképezés, folklórprogram, bértartás, a lovakhoz kapcsolódó mestersegek bemutatása. Ezek a programok kiegészíthetők pl.: természet, állatvilág, folyópart, füves és homokos puszták, falvak bemutatásával, népművészeti bolt, kulturális programok meglátogatásával, ill. horgászat, vadászat, kerékpározás, túrázás, madármegfigyelés, szabadtéri sütés-főzés kínálatával.

Állatsimogatás

A gasztroturizmus

A **gasztronómia** kiegészítő turisztikai termék, amely kulturális programmal (gasztronómiai rendezvények, ételek és italok), folklórral és a vidékiség sokszínűségével összekapcsolva egyedi termékké válhat.

A Tisza településein tovább él a hagyományos népi, ünnepi ételek elkészítésének „tudománya”. A rétes készítésének minden településen vannak sajátosságai, csakúgy, mint a kemencében sült túrós lepénynek. A pásztorzkodáshoz kötődő pusztai életforma emlékét idézi a birka- vagy marhapörkölt bográcsban főzése, melynek hagyományát a helyiek főként lakodalmak és falusi-városi rendezvények alkalmával elevenítik fel. Helyi specialitás a tűzött leves, a bableves (tejfölös mártással dúsítva), a libáskása és természetesen elmaradhatatlan a tiszai halászlé.

Gasztroturisztikai rendezvényeket a következő témakörökre érdemes szervezni:

- magyaros ételekhez kapcsolódva;
- jeles napokhoz kapcsolódva;
- népi, tájjellegű gasztronómiához kapcsolódva;
- a magyarság múltjához kapcsolódva;
- gasztronómiai szakmai jelleghez kapcsolódva.

Legelterjedtebb a bográcsételek, a disznóvágás, a gabonák és tészták, a tejtermékek, a zöldségek és gyümölcsök fesztiváljai. Ezeken a rendezvényeken a hagyományápolást a népművészetek, a népszokások, a népi mesterségek felelevenítése kísérheti, sőt lehetőséget kínálnak a kistérség hagyományőrző csoportjainak bemutatkozására is.

Egy-egy gasztroturisztikai rendezvény jó lehetőséget kínál a helyi vendéglátósoknak, vendéglősöknek, csárdáknak, korcsmáknak, büféknek, borozóknak, borházaknak, és egyéb vendéglátó helyiségeknek, hogy átlagos forgalmuk növekedjen, valamint különlegességeiket, specialitásaikat és vendégszeretetüket szélesebb körben megismerjék.

A rendezvények szervezéséhez szükséges a helyi, felelős szervezetek bevonása és a felelős intézmények engedélye, mint például a Felső-Magyarországi Borutak Szövetsége, települési önkormányzatok, kulturális-hagyományápoló szervezetek, ÁNTSZ helyi kirendeltsége.

A kézműves turizmus

A magyarság tárgyi kultúráját a paraszti élet szükségletei alakították célszerűvé. A gazdák a saját háztartásukban és a gazdaságukban a használati, a művészi szerepű vagy ajándék-tárgyaikat maguk készítették, nem csak saját használatra, hanem eladásra is. A nemzeti hagyományok őrzésének egyik módja a kézműves kultúra ápolása, amely része a „magyar élménynek”. Abban, hogy a turizmus a vidéki életkörülmények javításában szerepet vállaljon, a kézműves szolgáltatásokból minél gazdagabb kínálatot kell kialakítani. Lehetőség szerint vagy készen kínálható, összetett termékként jelenjen meg, vagy a turistának lehetősége legyen saját maga által elkészíteni azt.

A kézműves hagyományok piacra vitelében segítenek:

- a kézműves rendezvények és fesztiválok;
- a bemutatóhelyek;
- az élő műhelyek;
- a műhelymúzeumok, a termékgyűjtemények, a tájházak, mint legjellemzőbb turisztikai termékelemek.

Korongozás

A kézművesség összekapcsolása a folklórral és a vidékiség sokszínűségével igazi kuriózumot jelenthetnek a turisták számára. A kézműves műhelyek látogatói számára az élményszerűség biztosítása több módszerrel történhet úgy, mint:

- a látogatók fényképezhessenek, videózhatnak korlátozás nélkül, bármikor kérdezhessenek;
- kipróbálhassák a tevékenységet;
- a bemutató közben folyamatos magyarázatot kaphassanak;
- termékeket vásárolhassanak és a készített terméket hazavihessék.

Fontos, hogy az érdeklődők megtanulhassák a bemutatott kézműves mesterségek fogásait, és hazavihessék, vagy kiállíthassák az általuk készített darabokat.

Fazekasság, kerámiák

A fazekasság az egyik legősibb mesterség, hiszen a feltárt ősemberi lakóhelyek megszenesedett tűzhelymaradványai körül már megtalálhatjuk az első kezdetleges, durva, kézzel formázott cserépedények töredékeit. Minden kornak, népnek megvolt a saját forma- és színvilága. Az ábrák és díszítések számos esetben hírt adnak számunkra készítőjének hitvilágáról, bizonyos kultúrkörhöz, művészeti irányzathoz való tartozásáról.

Kosárfonás

Folyók partjáról, ahol hatalmas füzesek terülnek el, gyűjtötték be elődeink a vesszőfonáshoz szükséges alapanyagot. Az ártereken, elöntött/elárasztott területeken bőven terem a gyékény, melynek házi feldolgozása évszázadokra tekint vissza. Felhasználható növények:

- a vessző – vesszőfonás;
- a gyékény – gyékényfonás;

Kosárfonás, fonott használati tárgyak

- a szalma – szalmakötés;
- a kukoricahaj, seprűcirok, nád és sás.

A kosárfonásnak történelmi múltja van ezen a vidéken, mivel a tájon igen gyakori a fűz vessző, ami a kosárfonás alapanyaga. A talaj és éghajlati viszonyok lehetővé teszik az alapanyag termesztését. A fűz vessző nagyon jó tulajdonságokkal rendelkezik: könnyen megmunkálható, hajlítható, vágható és tartós. Ennek feldolgozása a területen kiemelt jelentőségű, hiszen az így készült használati tárgyak a mindennapi élet részei.

A kézműves turizmus tevékenységeinek megvalósítható eszközei és módjai a következők:

összefogás a térség más vállalkozóival (pl.: vendéglátóival, szállásadóival) a sokrétűbb vonzóerő kialakítása érdekében;

- más hagyományokkal együtt történő bemutatása;
- többnapos program szervezése a környéken;
- évente többszöri bemutató tartása, szezonban és szezonon kívül is;
- ajándékbolt üzemeltetése;
- olyan prospektusok és szórólapok készítése, terjesztése, melyek az elérhető rendezvények, bemutatók, műhelyek stb., főbb információit is tartalmazzák;
- külön programok szervezése különböző korosztályok számára, hogy más-más érdeklődésű látogatókat egy időben fogadhasson a település;
- a tevékenység bemutatása más településeken tartott rendezvényeken is.

A kistérségek kézműves műhelyei sok, turisztikailag is eredményesen hasznosítható lehetőséget rejtnek magukban, alkalmat adva egyedi, exkluzív turisztikai termékek kidolgozására. Kellő támogatással a kézműves turizmus feltételeinek megteremtése, termékké formálása és kiejánlása a vidékfejlesztés egyik sikeres alternatív jövedelemszerző intézkedésévé, így a vidéki turizmus és a helyi gazdaság egyre erősödő tényezőjévé válhat.

A falusi turizmus

A tömegturizmus terjedésével párhuzamosan nő az igény a nyugtatóbb, csendesebb, békésebb pihenési és szabadidő eltöltési lehetőségek iránt. Mára komoly népszerűsége tettek szert a turizmus szelídebb, lágyabb formái, mint például a falusi turizmus, melynek története a II. világháború előtti időkre nyúlik vissza.

A Balatonnál, a Mátra és a Bükk térségében már az 1930-as évektől színvonalas szállás-helyek működtek. Jelentős volt a gyermeknyaralítás, szervezett formában működött a csere-üdültetés is. A falusi turizmus a két világháború között virágzó tevékenység volt. A háború évei, és az azt követő gazdasági visszaesés viszont közel két évtizedre teljesen megszüntette a falusi üdülés iránti igényt. Az 1970-es években mutatkozott valamelyest érdeklődés a vidék iránt, ami döntően a városi értelmiség, művészek részéről jelentkezett. Saját részre falusi házakban alakítottak ki pihenőhelyeket, ahová elhúzódhattak alkotni vagy szellemileg felfrissülni. Egy évtized múlva, az 1980-as években újabb fordulóponthoz érkezett a hazai falusi turizmus története. Újult erővel indult meg falvainkban a szállásadás és vendéglátás fejlődése. Szóróványosan elkezdődött a falusi házak kiadása szállóvendégeknek. A megyei idegenforgalmi irodák hathatós közreműködésével sikerült egyre több falusi házat bekapcsolni a turizmus vérkeringésébe.

Napjainkban adókedvezmények, pályázati lehetőségek, infrastrukturális fejlesztések, szakmai és nyelvi képzések segítik a falusi szállásadókat abban, hogy sikereesebbek legyenek.

A falusi turizmus település szintű fejlesztése

A falusi turizmus lényege elsősorban a vidéki településeken (faluban, tanyán, tanyás térségben) folytatott magas szintű vendéglátás, amely magában foglalja a szállást, az étkezési és programok szolgáltatását egyaránt. Lényege nem egyértelműen a falu, hanem a falusias környezet. A falusi turizmus az egyik legalkalmasabb módja annak, hogy a turista közvetlenül megismerhesse a tájegység életét és kultúráját.

A falusi turizmus igazán hatékonyan a települési szintű fejlesztéssel működik, így a vendégfogadás nem csupán a porták kapujánál kezdődik, hanem a település egész életének formálására van szükség. A vendégfogadás infrastrukturális feltételeinek javítása (közös társalgó, étkező- és szórakozóhelyek, sportlétesítmények kialakítása, a vendégfogadó házak komfortosítása) mellett a faluszépitésre, fák és virágok ültetésére is szükség van. Strandfürdők és teniszpályák épülhetnek.

Falvaink megújítása sűrű feladat, ugyanakkor nem szabad feláldoznunk a vidéki táj és település jellegzetes értékeit. Csak az átgondolt fejlesztés biztosíthatja, hogy a falu jobb életminőséget nyújtva, de karakterét megőrizve maradjon fenn. Ez azt jelenti, hogy a kínálat bizonyos elemeire nagyobb figyelmet kell fordítani; úgy, hogy a fejlesztés mellett hangsúlyos szerepet kapjanak az értékvédelem szempontjai is.

A falvak képének alakításában fontos szerep hárul az önkormányzatokra is: egyfelől a településrendezés szabályozó eszközei, másfelől valódi látványosságok – a faluközpont, a közösségi épületek kialakítása, a magánházak felújítását segítő pályázatok stb. – révén.

Bodrogközi település közterülete

Felelős és kedvezményezett szervezet: Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma; Kulturális Örökségvédelmi Hivatal Miskolci Irodája; önkormányzatok; az érintett ingatlanok tulajdonosai; helyi vállalkozások; kulturális, rendezvényszervező, marketing és PR szervezetek; helyi kulturális intézmények (faluházak-tele ház), helyi hagyományőrző civil szervezetek (tánc csoportok, énekkarok, zenekarok).

A falusi turizmus vonzereje

A falusi turizmus színterei olyan – gyakran elmaradott vagy hátrányos helyzetben levő – vidéki térségek lehetnek, amelyek környezeti szempontból érdekesek és értékesek.

A felkínált vonzerők az alábbiak lehetnek.

A vendéglátó portáján:

- a falusi életmód bemutatása;
- a mezőgazdasági munka bemutatása, részvétel a mezőgazdasági, illetve a ház körüli munkákban;
- falusi hagyományok, népszokások megismertetése;
- hagyományos házi ételek, italok készítése és megismertetése (főként saját termelésű alapanyagokból).

A vendéglátó portáján vagy a tágabb környezetben:

- természeti szépségek bemutatása, túrák és kirándulások, speciális állat- és növényfajták megismertetése;
- erdei gyümölcszedés, gombagyűjtés;
- népi hagyományok, szokások, népművészet bemutatása, falusi ünnepek;
- kézműves mesterségek megismertetése,
- történelmi emlékek megismertetése;
- lovaglás, kocskáztatás;
- vadászat, horgászás, halászat;
- a természethez közelálló sportok (például úszás, kerékpározás, kajak/kenuzás, vitorlázás, barlangászat, sziklamászás, stb.);
- egyéb, egészséggel kapcsolatos tevékenységek;
- bortúrák, borkóstolók, pincelátogatások;
- saját termelésű vagy egyedi termékek értékesítése;
- biotermelés, gyógynövények megismertetése;
- kulturális, gasztronómiai vagy más témára szervezett tematikus utak stb.

A meglévő épített és természeti adottságok önmagukban nem jelentenek elégséges vonzerőt, programot kell kínálni a hosszabb tartózkodás eléréséhez, ezért a kulturális rendezvények más turisztikai irányok fontos kiegészítői, „erősítői” is.

Az észak-magyarországi régió történelmi múltja és az épített környezet adottságai, valamint a megszervezésre kerülő rendezvények lehetővé teszik a kulturális, s kapcsolódóan a vallási és örökségi turizmusban rejlő lehetőségek korábbanál hatékonyabb kihasználását.

A települések turizmusában egyre jelentősebb szerepet játszanak a különféle kulturális rendezvények, zenei és színházi fesztiválok, a hagyományok megőrzésére irányuló események.

Horgászat

Emellett az állandó vagy időszakos kiállítások helyszínéül szolgáló múzeumok, gyűjtemények is motiválják a turisták érkezését.

Kikapcsolódást, szórakozást nyújtó, illetve megismerést célzó szabadidős rendezvények:

- szokásokra épülő rendezvények;
- főzőverseny;
- kirakodóvásár helyi termékekkel.

Tematikus – elsősorban a megismerést célzó – rendezvények szervezése:

- kulturális értékeket bemutató, bevonó programok;
- valamely örökséghez, értékhez vagy gazdálkodási módhoz kapcsolódó tematikus rendezvények.

Eddig ismert és elterjedt kulturális rendezvények a régióban:

- Zempléni Gyermekek Szólótánc Verseny;
- Pütkösdői Szent Erzsébet Ünnepe;
- Borsodi-, Abaúji Művészeti Fesztivál
- Zempléni Fesztivál;
- Tokaj-hegyaljai Szüreti Napok;
- Bodrog Néptáncgyűttes és hegyközi hagyományőrzők;
- Kézműves tábor;
- Fogathajtó verseny;
- Kiemelt Regionális Nemzetközi Népdaléneklési Verseny;
- Nemzetközi képzőművészeti és kézműves alkotótábor;
- Hegyalja Fesztivál.

Kulturális örökségünk védelme és bemutatása

Napjaink turizmusának egyik fontos jelensége a történelmi örökség és a kulturális rendezvények korábbinál aktívabb felhasználása. Ehhez a falvakra jellemző természeti, építészeti és kulturális értékek hangsúlyosabb megjelenítésére van szükség, a hagyományos arculat erősítésével. Példamutató szerepet tölthet be falvaink értékőrző megújításában. Nagyobb eséllyel remélhet vendégeket az a falu, amely meg tudja őrizni a helyi népi építészet hagyományait, az épületek harmonizálnak egymással az utcákban, azaz az összbenyomás egységes falusi képet tükröz.

A vendégfogadó porták élenjáró szerepet töltenek be a települési környezet igényes kialakításában, mintát adva a falu lakóinak a régi épületek felújítására, az udvar rendezésére, a hagyományőrzésre. Megvalósulásukat segítik a különböző, célzott pályázati lehetőségek és pénzügyi támogatások is.

A hagyományok tisztelete, a népszokások felelevenítése a helyi sajátosság fontos forrásai:

- a népművészet, népviselet, a falusi ünnepek, az ízes beszéd, mind a kínálat része;
- elősegíti a regionális tudat, a helyi kötődés kibontakozását;
- erőteljesen imázsfomáló, egyedi jelleget kialakító hatással bírnak.

A népi építészet megőrzésének lehetőségei

Az egyéb adottságok közül igen jelentős a néprajzi elemek szerepe. A régió Felső-Tisza vidéki térsége a népi építészet igazi tárháza. A régi épületek fennmaradtak, így a falvak megőrizték arculatukat. Lényeges elemei a szakrális épületek, a templomok és a harangtornyok.

Palóc népviselet

Harangtorony a Bodrogközben

Épített emlékek:

- középületek (kastélyok, várak);
- ipari műemlékek (ipartörténeti emlékek);
- templomok, temetők (egyházi műemlékek);
- szobrok, emléktáblák;
- településkép (korabeli falu, halászfalu);
- múzeumok, gyűjtemények (helytörténeti gyűjtemények);
- népi műemlékek (népi építészet, faluház, népi lakóház).

A középkori Magyarországon országszerte elterjedtek a harangtoronyok. Szerkezeti megoldásuk, ácsolatuk megőrizte számunkra a gótika nemzedékről nemzedékre örökített mesterségbeli tudásszínvonalát, szakmai kultúráját.

A tájra jellemző, fennmaradt lakóházak döngölt, földbe vert, vályogból felhúzott zsellérházak, a szegényebb és a gazdagabb helybeliek házai. Előbbiek vert falú, taposott szalmatetőzetűek, utóbbiak esztergált oszlopos tornácú, bádoglemezzel borított tetejű, esetleg fazsindely tetejű épületek. Falumúzeumként remekül hasznosíthatóak, illetve szabadtéri múzeumok kiegészítői, központi épületei lehetnek.

A lakóházak bejárata jellegzetes, úgynevezett szárazkapuk. A porták gazdasági épületei közül a csűrök és a pajták igen sokféle változatban napjainkig megmaradtak. A népi építészet és az ipari építészet tipikusan a régióra jellemző épületei a malmok.

Gazdag a népművészeti forma- és színvilága is, melyet a házak és gazdasági udvarok különböző építményeinek díszei is tükröznek. A házak oromzatát, tornácaik esztergált-faragott oszlopainak formagazdagságát, a tornácoszlop-fejezetek faragott díszítését nyújtják. A népi díszítőművészet a lakásbelsőik képét is színesebbé tette. A lakás- és életmódkultúrához hoz-

zátartozott a lakások tisztaszobáinak szőttesekkel és hímzett textíliákkal való díszítése (hímzés, terítők, lepedővégek, díszpárnahuzatok stb.).

A népdal, néptánc és a népszokások gyűjtőinek kincsházaként tartották számon az itt található településeket.

Hogy hogyan is tudjuk megőrizni ezeket:

- az egyes épületek, esetleg porták fenntartásával;
- egyes esetekben a dokumentálásával;
- illetve egyes elemek – anyagok, technikák és formavilág: tömeg, arányok, részletek, díszítmények – átvételével, településszerkezeti szinttől az építészeti részletekig.

Lehet ez alkalmazás, és lehet átszellemítés, de minden esetben az adott település, településrész egyedi sajátosságait figyelembe véve kell eljárni, ahhoz, hogy jó, szervesen illeszkedő megoldást hozzunk létre.

A népi építészet megőrzésének fő irányzatai a következők:

- **Tájház:** ebben az esetben a porta önmaga emlékművévé válik, múzeumi kiállítóhely lesz. Fokozottan figyelembe kell venni, hogy a népi építészeti alkotásoknál a használat szervesen együtt jár az állagmegóvással is, azaz a nem rendeltetésszerű használat gyors romláshoz vezet. Ezt legjobban bemutató jellegű, de rendszeres használattal, és figyelmes gondnoksággal lehet kivédeni. A funkció általában kizárja a korszerűsítő, modernizáló beavatkozásokat, sőt bizonyos esetekben a hiteles, rekonstrukcióval történő, korábbi állapot visszaállítását igényli.
- **„Melléképületként”** pihenő, reprezentációs, illetve ideiglenes lakó funkciót kap az épület. Főleg a régi lakóház esetében történhet meg, ha a telken – általában a gazdasági épületek helyén – megépül egy korszerű lakóház. Ekkor általában biztosított a rendszeres használat és karbantartás, a hagyományos berendezések megőrzése, akár vendégház, akár mulatóház funkciót kap az épület.
- **Lakóházak:** majdnem minden esetben komoly és felelősségteljes építészeti beavatkozást jelent. Célyszerű törekedni az értékes helyiségek és berendezések megőrzésére (első szoba, konyha), valamint az eredeti nyílások megőrzésére. Megfontolandó a fedett, nyitott terek fokozottabb bevonása a használatba, valamint a nagyfokú variabilitás megőrzése.

A megőrzés a porta összes épületére vonatkozik. Törekedni kell arra, hogy a nyári konyhát, istállókat, a pajtát és a hagyományos kerítettséget is bevonjuk az élettérbe.

A más módon való megőrzés a helyi hagyományok korunkhoz idomított megőrzését, felélesztését jelenti. Megvalósításuk például, jelentheti egyes elemek – anyagok, technikák és formavilág: tömeg, arányok, részletek, díszítmények – átvételét, településszerkezeti szinttől az építészeti részletekig:

- a hagyományos anyagok használata magával hozhatja a kapcsolódó technikák és szerkezetek feléledését. Melléképületek, kerítések esetében mindenképpen megfontolandó. A helyben bevált, kipróbált technológiához szükséges gazdaságos megoldás jöhet létre;

- a hagyományos anyagok közt vizsgálni kell a látványban meghatározó külső felületképző anyagokat is, a színezést, a textúrát, amelyek sokszor nem is tudatosulnak a szemlélőben, de érzékeli meglétüket vagy hiányukat;
- a díszítés, a díszítőelemek. Használatuk legyen mindig indokolt, és elhelyezésükkor vegyük figyelembe, hogy a népi építészetben csoportosítva, kompozícióba rendezve, a porta hagyományosan erre rendelt részein helyezük el őket.

Házak, lakások

A települések régi lakóépületeinek típusa a **háromosztatú ház** volt. Középen a pitvar, két oldalt a kis- vagy nagyház, egyesek nyelvén alsó- és felsőház. A legtöbb háznak volt **tornáca**. A lakóépület mögött a kamra, az istálló és a fészker állt. A lakóház előtt mindig található kiskert, vele szemben gyakori volt a nyári konyha. Az épületek ablakai kicsik voltak. A házak fala jórészt vert falból készült. Az 1940-es évekre terjedt el a vályog. A vert falú házaknál két deszka közé rakták a sarat, majd erre a célra készült bunkóval alaposan beleverték. A sár közé fagallyakat tettek. Ezt a munkát folyamatosan végezték egészen addig, amíg a tervezett magasság el nem készült. A vályogháznál apró szalmás, törekes, pelyvás, sárból készült, megszáritott, de ki nem égetett vályogtéglából húzták fel a falat. A házakat régen zsuppallal fedték. Az 1930-as években már egyre inkább cserép vagy palatetős házak álltak. A lakások padozata jórészt vertföldből készült. A konyhák padlóját borították cementtel. A földszintes házak nem voltak alápincézve.

A lakások vízellátását 6–8 méter mély udvari kutak biztosították.

Háromosztatú ház

A lakóházak legfontosabb belső eleme a tüzelőberendezés volt. A kemence amellett, hogy a ház fűtőberendezése volt, szépen formált alakja a ház díszje lehetett. Gyakori fűtőanyag volt a szalma, kenderpozdorja, giz-gaz, csutka és a ház körül található minden éghető kacat.

A minősítéshez célszerű legalább a következő kategóriákat meghatározni:

- hagyományos porta (hagyományos népi lakóház hagyományos gazdálkodás és/vagy tevékenységek bemutatásával);
- hagyományos népi lakóház;
- családi ház hagyományőrző tevékenységgel (új típusú lakóház hagyományos gazdálkodás és/vagy tevékenységek bemutatásával);
- családi ház.

A falusi vendéglátás

A falusi vendéglátás a hagyományos falusi környezet megőrzését, a mezőgazdaság (a földművelés és állattenyésztés), a népi kultúra, a folklór, a népi építészet és mesterségek továbbélését segítő tevékenység. Így a szabadidő eltöltéséhez kapcsolódó szolgáltatásokat is a falusi vendéglátás szerves részeként kell kezelni.

A falusi-tanyai vendéglátás céljai az alábbiak:

- a meglévő épületek, természeti értékek és erőforrások hasznosítása, védelme és hagyományőrző fejlesztése;
- a helyi foglalkoztatási lehetőségek bővítése, megélhetés vagy kiegészítő jövedelemforrás biztosítása;
- az agrártermelés kiegészítése, alternatívája;
- a helyi termelésű, előállítású termékek számára értékesítési lehetőség biztosítása helyben;
- a falu összetett fejlesztése, beleértve az arculat megteremtését, illetve javítását.

Megvalósítása és terméke közösségi, amely feltételezi az egész falut és annak szűkebb-tágabb környezetét, illetve több település összefogása nyomán létrejött együttes kínálatát (önkormányzat, a helyi vállalkozók és a lakosság). Közösségi abban az értelemben is, hogy a jól működő turizmus mögött megtalálható a helyi (települési), illetve a több települést összefogó kistérségi turisztikai szervezet.

Falusi vendégfogadás

A magánszemély által, nem egyéni vállalkozóként, saját tulajdonában lévő falusi lakóház magánszemély egyéni vagy családi üdülése keretében részben vagy egészben történő üzletszerű hasznosításával folytatott, legfeljebb tíz ágyra kiterjedő szállásadó-, étkeztetési- és szabadidőprogram-szolgáltatási tevékenység (beleértve a háztartás, a gazdaság működésének bemutatását is).

Nem minősül falusi vendégfogadásnak az étkeztetés, az italmérés, a szabadidőprogram-szolgáltatás, ha nem szállásadás (üdülés) keretében történik.

Falusi lakóház: A kiemelt gyógyhelynek, gyógy- és üdülőhelynek nem minősülő községben, már kialakult tanyás térségben lévő lakóház (családi ház) a hozzá tartozó épületekkel, helyiségekkel, területtel.

Falusi vendégfogadás bevétele: A magán szálláshelyek idegenforgalmi célú hasznosításáról szóló kormányrendelet szerint meghatározott magán szállás-adás bevétele (beleértve a szállásadás keretében nyújtott étkeztetés, italmérés, szabadidőprogram-szolgáltatás bevételét is): önálló tevékenységből származó olyan bevételek, melyek a 4. § (4) - (5) bekezdése alkalmazásában részben sem minősülnek vagyontárgy hasznosításából származónak. (A hivatkozott paragrafusok közös tulajdonban vagy házassági vagyonközösségben lévő ingatlan, ingó vagyontárgy átruházásából vagy bérbeadásából származó jövedelemre utalnak.)

Helyszín, mint turisztikai vonzerő

A falu nem ér véget a település utolsó házainál. Mind tájképi szempontból, mind a gazdálkodás révén szerves egységet képez a hozzá tartozó külterületekkel. A falu határa, a környező táj a falusi turizmus szempontjából is jelentős, hiszen - a településen nyújtott látványosságok mellett, - további programokat kínál a vendég számára. A vidéki térségekben a tájalkotó tényezők közül többnyire a természeti adottságok szerepe kiemelkedő, amelyek közvetlenül is meghatározzák egy-egy régióban a turisztikai lehetőségeket és befolyásolják a táj turisztikai vonzerejét. Tekintettel a természeti adottságok meghatározó szerepére, a falusi turizmus fejlesztése során törekedni kell annak megfelelő kiaknázására és védelmére.

Családi kajaktúra

A Tisza-parti településeknek fel kell ismerni a vízi turizmusban lévő lehetőségeket. A falusi turizmus szálláslehetőségeit a vízi turisták is igénybe vehetik. Ehhez meg kell teremteni a település és a vízpart kapcsolatát, esetleg szolgáltatást kell kiépíteni a part és a falu között. Például egyszerűen lovaskocsival beszállítani az embereket a faluba.

Lépéseket kell tenni annak érdekében, hogy a falusi turizmus környezetbarát turisztikai formaként jelenjen meg. A környezetkímélő gazdálkodás a hagyományos falusi háztartásoktól amúgy sem idegen, zárt termelési rendszerükben minden hasznosítható nyersanyagnak megvan a helye. A falusi vendégfogadóknak is mind a gazdálkodás (legkevesebb vegyszerhasználat, hulladékok hasznosítása), mind a szálláshely-szolgáltatás terén (csatornázás vagy zárt szennyvízgyűjtő alkalmazása, víz- és energiatakarékos megoldások stb.) hasonló magatartásra kell törekedniük. A kulturális örökség és a környezet védelmét kiegészítve így válhat teljessé az a szerep, amit a falusi turizmus az értékvédelemben betölthet.

Új szerepet kell találni a gazdaságosan nem művelhető, parlagon heverő szántóterületeknek (legelőként, kaszálóként, erdőként), ezzel is hozzájárulva ahhoz, hogy ne legyenek gondozatlan, elhagyatott benyomást keltő tájrészletek a vidéki térségekben.

Tájhasznosítás

A természeti adottságok mellett falvaink képében meghatározó jelentőségű a tájhasznosítás szerepe. Ez tájegységenként – éppen a természeti adottságok függvényében – eltérő. Ezért fontos a számos elemében helyenként mindmáig élő, hagyományos gazdálkodás megőrzése és fenntartása. Kultúrtörténeti vonatkozásai mellett ez a falusi turizmus szempontjából is alapvető érdek, hiszen a vendégekkel való megismertetése komoly vonzerőt jelenthet.

A hagyományos tevékenységek bemutatásának lehetőségei:

- fokgazdálkodás, halászat;
- tanyagazdaságok: gyümölcsstermesztés, állattartás;
- mintagazdaságok létrehozása;
- a vízhez kötődő kézműves mesterségek bemutatása;
- nádgazdálkodás stb.

Agro- és tanyaturizmus

Az **agroturizmus** a turizmus összes olyan formáját magában foglalja, amely közvetlenül kapcsolódik a mezőgazdasági környezethez, a mezőgazdasági termékekhez és ezek értékesítéséhez, szállásokhoz. A szolgáltatók maguk is gazdálkodnak. E turisztikai termék szintén magában foglal eseményeket, fesztiválokat, múzeumokat, amelyek a tanya-termékeken, hagyományokon és szokásokon alapulnak. Fontos figyelembe venni a különböző fesztiválokat, amelyeket a mezőgazdasági környezet és a történelem sugalmaz. Ezeket helyi emberek és farmerek szervezik, és visszatérő események az adott közösségben.

A **tanyaturizmus** azokra a turisztikai formákra utal, amelyek közvetlenül a gazdasággal kapcsolatosak, a tanyán tölthető szállás, étkezés, szórakozás vagy egynapos kirándulás formájában. Különbséget kell tenni az olyan farmok között, amelyek még ma is működnek és, amelyek már csak a helyszínben vagy az épület jellegében utalnak az agrárműltra.

A **farmturizmust** a szó szoros értelmében is használhatjuk: szállás a farmon, vagy a farmhoz kapcsolódó épületben vagy sátorban. Hagyományos ételek készítése, hagyományos eszközök használata, alkalmazásuk bemutatása mind a szolgáltatás részét képezik.

A legújabb agroturisztikai irányzat a biotermékeket kínáló öko gazdaságok termékbemutatói, az egyre több egészségtudatos módon élő látogatója számára. A bemutatók, termékismeretők, kóstolók mellett, a látogatók megismertetik az ételkészítés rejtelmét is. Betekintést nyújtanak az ökotanyák az állattartásába, illetve bemutatkoznak a helyi kismesterségek képviselői is.

A szolgáltatás értékesítése

Az új értékesítési formákba történő bekapcsolódás a korszerű mezőgazdasági üzem számára egyidejűleg munkaerő-gazdálkodási, pénzügyi és személyi átszervezési feladatokkal jár. A közvetlen értékesítést végző gazdának ezen túlmenően foglalkozni kell a marketinggel is, gondoskodnia kell pl. arról, hogy termékei és szolgáltatásai a versenytársakétól megkülönböztethető legyen, le kell bonyolítani az értékesítést, és biztos piaci pozíciót kell kiépítenie. A közvetlen értékesítés tehát több mint egy új üzletág. A gazda, mint közvetlen értékesítő az „élelmiszer-előállítási” és „élelmiszer-kereskedői” területeken egyaránt mozog. Az üzem- és háztartásvezetéssel és a személyes elkötelezettséggel szembeni követelmények az eddigi gazdálkodási móddal szemben egyértelműen megnövekednek. A szervezőkézség, az ötletgazdagság és a kereskedői véna a sikeres közvetlen értékesítéshez nélkülözhetetlen belső adottság.

A mezőgazdasági termékek közvetlen értékesítése az EU számos országában elterjedt: a gazdák a kiváló minőségű termékeket a falusi turizmus, farmturizmus keretében a házakban megszálló vendégeknek adják el, továbbá a helyi vagy közeli szállodáknak, éttermeknek, a heti gazdapiacot felkereső vásárlóknak, megrendelésre kis- és nagytételekben házhoz szállítják, rendezvényeken értékesítik, vagy a városokból a termelőkhöz utazó lakosság vásárolja meg náluk. A farmturizmus itthon is önálló gazdasági ágazattá fejleszhető, s így sok helyen segítheti mezőgazdasági termelés fenntartását.

A gazdaságok programkínálata a következőket tartalmazhatja:

- vendéglátás és gazdálkodás;
- állatok a ház körül;
- betakarítás és szüret;
- műhelyek.

Fontos a hagyományos és helyi termékekhez kapcsolódó feladatok fejlesztése, úgy mint:

- azok előállítása;
- terjesztése;
- piacra viteli képességének, minőség javítása;
- terjesztői, árusítói hálózat kialakítása;
- helyi vagy tájra jellemző hagyományok (termelési folyamatok, termékek, mesterségek, motívumok stb.) megőrzése, tudatosítása.

Egyéb javasolt programok, szolgáltatások:

- fa- és sövényültetés;
- állatsimogatók, bemutatók;
- gyermekprogramok.

A gazdasági adottságok között jelentős szerepe van a mezőgazdaságnak. A művelés alatt álló kultúrtájnak más az arculata, térségenként eltérő a természetett növényzet. Hagyományos, régi gazdaságok közös jellemzői: a kukorica és a kalászosok, a burgonya és a dohány mindenütt megtalálhatóak, a múlt század utolsó évtizedeitől kezdve létesített kertekben almát, szilvát és diót termeltek.

Az állattenyésztés hagyományai évszázados múltra tekintenek vissza. Az ősi legelők tölgysesében makkoltatott sertéstartás folyt. A szarvasmarha-tenyésztés belterjessé válásával a vizek ártereinek dűsfűvel legelői adták a természetett takarmány mellett a kettőshasznú magyar-tarka legfőbb táplálékát. Megemlíthető még a juhtartás is.

Az emberiség legősibb táplálékszerző tevékenységének egyike a halászat, a Tisza menti csáladok megélhetésének forrása. Ennek egész folyamata, eszközállományának készítése és használata az anyagi és szellemi népraiz önálló fejezete.

A gazdaságokban a mezőgazdasági, kertészeti munkába való bekapcsolódás, a gyümölcszedés, a szüretelés, a disznóvágás, az állatetetés, a lovaglás, a kocsikázás stb., mint kiegészítő szabadidős tevékenységek jelennek meg.

Szálláshelyek

A falusi vendéglátás szálláshelyei közé tartozik a vendégszoba, a lakrész, az üdülőház, a tanya, a sátorozóhely, az ifjúsági szálláshelyek, a vadászházak, a horgásztanyák és a gátörházak. A vendéglakrész kialakítható a családi házon kívüli, régi épületekben is. Ezek főleg akkor vonzóak, ha különleges formájukkal, kialakításukkal felkeltik a vendég érdeklődését, és komfortossá tehetők pl. csűrök, kunyhók. A szabadban kialakított játszóterület vagy társalgó ugyancsak fontos tere a pihenésnek, kikapcsolódásnak.

A vendégfogadó ház színvonalát növeli, ha a vendégek gépkocsijának kocsiszínt vagy kocsibeállót biztosítanak. A virágoskert, a szépen díszített, rendezett pihenőkert ugyancsak fontos része a falusi vendéglátásnak. A konyhakert, a gyümölcsös fontos kínálati elemek. Az itt megtermelt zöldségek, gyümölcsök nemcsak saját fogyasztásra, hanem a vendégek panziós ellátására is felhasználhatóak.

Az ellátás formáinál többféle megoldási lehetőség adódik:

- önellátás: ilyen esetben a vendég saját maga gondoskodik az ellátásáról;
- reggelit biztosít a vendégfogadó, a szobaár tartalmazza ezt;
- panziós ellátás, lehet félpanzió vagy teljes panzió;
- esetenkénti étkezés is lehet, ilyenkor 1-1 közös étkezés van.

Sátrazás

Szállástípusok és követelményeik

Lakás/üdülőlakás, -ház, nyaraló: a lakószobák és a hozzájuk tartozó mellékhelységek együttes hasznosítása.

Lakrész: Lakásban/üdülőben lévő egy vagy több szoba és mellékhelységek hasznosítása.

Mindkettőre jellemző, hogy más lakásokkal egyazon épületben lévő vagy a vendéglátó lakásában elkülönített, külön bejáratú, szobából, fürdőszobából vagy zuhanyzóból, WC-ből és konyhából álló, kizárólag a vendég által használt, önellátásra alkalmas lakóegységek.

A lakások és helyiségek bérletére, valamint az elidegenítésükre vonatkozó szabályokat az 1993. évi LXXVIII törvény tartalmazza. Az e törvényben meghatározott fogalmak segítenek abban, hogy idegenforgalmi hasznosítású lakásoknak, lakrészeknek mit nevezhetünk.

Az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet 1. számú melléklete tartalmazza a rendeletben meghatározott fogalmakat. Eszerint az **önálló rendeltetési egység** „helyiség, vagy egymással belső kapcsolatban álló fő- és mellékhelyiségek műszakilag is összetartozó együttese, amelynek a szabadból vagy az épület közös közlekedőjéből nyíló, önálló bejárata van. Meghatározott rendeltetés céljára önmagában alkalmas és függetlenül üzemeltethető”.

Ugyanezen törvény meghatározza a **mellékhelyiség** fogalmát, ami „az önálló rendeltetési egység főhelyiségeinek rendeltetészerű használatához szükséges vagy azt kiegészítő, általában közlekedő, tároló, tisztálkodó, üzemeltetési rendeltetésű (pl. fűtő-, épületgépészeti, hulladékartály-tároló) helyiség, illemhely, teakonyha stb., továbbá a lakás- és üdülőegység főzőhelyisége”.

A **kulcsos vendégház** nyugodt, falusi környezetben található, összkomfortos vidéki ház. Különálló épületben lévő, szobából vagy háló-nappali szobából, fürdőszobából vagy zuhanyzóból, WC-ből álló, önellátásra alkalmas, és kizárólag a vendég által használt lakóegységek.

A **vendégszoba** lakásában, házában vagy ahhoz tartozó épületben idegenfogalom céljára hasznosított lakószoba, egészségügyi helyiségek, étkező és főzőhely használatával.

A vendégszobák kívánatos minimális alapterülete:

Egy ágyas vendégszoba:	min. 8 m ²
Két ágyas vendégszoba:	min. 14 m ²
Három ágyas vendégszoba:	min. 18 m ²
Négy ágyas vendégszoba:	min. 20 m ²

A lakások és helyiségek bérletére valamint elidegenítésükre vonatkozó szabályokat az 1993. évi LXXVIII törvény tartalmazza, mely a „lakószoba” fogalmát a következőképpen határozza meg (Az értelmező rendelkezések 91/A. § 8. pontja szerint):

„**Lakószoba** az a helyiség, amelynek:

- alapterülete a 12 négyzetmétert meghaladja;
- külső határoló fala legalább 25 cm vastag téglafal, vagy más anyagból épült ezzel egyenértékű fal;
- ablaka közterületre, udvarra, kertre vagy üvegezett verandára (folyosóra) nyílik;
- melegpadlója van; továbbá
- fűthető; végül
- legalább egy kétméteres - ajtó és ablak nélküli - falfelülettel rendelkezik”

A sátorozóhely a szálláshely tulajdonosának ingatlanán (pl.: lakóház, üdülőház, tanya kertjében, udvarán, gyümölcsösében), legfeljebb öt sátor (ennél több sátor már kereskedelmi szálláshely), vagy két lakókocsi elhelyezésére, és a vendég gépkocsijának tárolására alkalmas terület. Tízszemélyenként szükséges WC-t biztosítani. Amennyiben a házigazdának azonos ingatlanon vendégháza, vagy vendéglakása van, ugyanazt a vizesblokkot a házban lakó és sátorozó vendégek nem használhatják közösen.

A **sátorozóhelyek** esetében csak komfortos (három napraforgós) vagy komfort nélküli (egy napraforgós) kategória került meghatározásra. A sátorozóhelyek számára megállapított területi norma:

- Sátranként: min. 20 m²;
- Lakókocsinként: min. 30 m².

Az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet „43. §-a a „lakókocsi és üdülőstátor elhelyezésére” vonatkozó előírásokat a következőképpen határozza meg:

„(1) A telken szálláshely szolgáltatásként lakókocsit és üdülősátrat csak helyi önkormányzati rendeletben meghatározott településrészen, és csak átmeneti tartózkodás céljára szabad felállítani, ha 50 m-en belül a tisztálkodás és illemhely használati lehetőség biztosított, továbbá, ha a telek ezáltal módosuló használata a szomszédos telkek és építmények rendeltetészerű használatát nem akadályozza.

(2) A telken szálláshely szolgáltatásként lakókocsit vagy sátrat, illetőleg huzamos tartózkodás célját szolgáló gépjárművet elhelyezni úgy szabad, hogy az azok által elfoglalt terület - 40 m²/egység számításbavételével - a rendelkezésre álló telek megengedett beépítési százalékán túl nem haladhatja meg a fennmaradó szabad terület 35%-át.”

A falusi szálláshelyek minősítő rendszere

4 Napraforgó

Elkülönített, saját fürdőszobával és WC-vel felszerelt lakóegység, ahol jól felszerelt szoba, étkező, társalgó, konyha és kerti bútorokkal ellátott pihenőkert várja a vendégeket, parkolási lehetőséggel.

3 Napraforgó

A vendégek számára elkülönített fürdőszoba és WC-t biztosít, étkező, konyha, társalgó, valamint pihenőkert használatát és parkolási lehetőséget kínál.

3 napraforgóval jelölt szálláshely

2 Napraforgó

Szerényebb felszereltségű szálláshely, közösen használható fürdőszobával, WC-vel, étkező- és konyahasználattal, parkolási lehetőséggel.

1 Napraforgó

Komfort nélküli, egyszerű felszereltségű szálláshely, sátorozóhelynél nomád kialakítással, parkolási lehetőséggel.

A szálláshelyekhez kapcsolódó programlehetőségek és elvárások továbbá: piknikezés, kerti sütögetés, új ismeretek szerzése, játszótér a gyermekeknek, állatok gondozása, kézműves-ség gyakorlása, borászat, szüretelés, kaszálás, boglyakészítés, a falusi élet mindennapjainak megismerése, más kerti munka, kenyérsütés, fejés.

A falusi szállásadás kereteit a magánszálláshelyek idegenforgalmi hasznosításáról szóló 150/2003. (IX. 22.) Korm. rendelettel módosított 110/1997.(VI.25.) Korm. rendelet szabályozza. A rendelet 1.§ (2) bekezdése értelmében „A lakás vagy üdülő idegenforgalmi célú, üzletszerű hasznosítása a fizetővendéglátás, valamint a falusi szállásadás”.

A szállásadó a tevékenységet akkor folytathatja, ha – kérelmére - a szálláshely szerint illetékes település jegyzője az államigazgatási eljárás általános szabályai szerint közhitelű hatósági nyilvántartásba vette. A falusi szállásadók kötelesek a szálláshelyet minősíteni, melynek követelményeit a kereskedelmi- és a fizetővendéglátó-szálláshelyek osztályba sorolásáról, valamint a falusi szálláshelyek minősítéséről szóló 45/1998. (VI.24.) IKIM rendelet részletezi. A jogszabály egységes szerkezetbe foglalva tartalmazza mind a kereskedelmi, mind a magánszálláshelyek osztályba sorolási, illetve minősítési követelményeit.

A falusi szállásadás esetében a komfortfokozat és a minősítés jelölésére napraforgó került bevezetésre. A lehetséges komfortfokozatok

- összkomfortos szálláshely (négy napraforgó);
- komfortos szálláshely (három napraforgó);
- félkomfortos szálláshely (két napraforgó);
- komfort nélküli szálláshely (egy napraforgó).

A rendelet szerint a magánszálláshely kategórián belül falusi szállásadásnak minősül a városok, kiemelt gyógyhelyek, kiemelt üdülőhelyek, gyógy- vagy üdülőhelyek kivételével minden községben vagy tanyás térségben folytatott idegenforgalmi célú szállásadói tevékenység.

Kiegészítő, szabadidős tevékenységek

A vendégeknek nyújtott szolgáltatásokkal a vendégfogadás színvonala növelhető, a vendég kényelme, elégedettsége fokozható, és hatékony eszköze lehet a vendégért folytatott versenynek. A falusi vendéglátásban a vendégfogadó ház jól megtervezett szolgáltatási kínálata versenyelőny lehet. A tevékenység jellege szerint célszerű viszonylag széles lehetőséget biztosítani, hiszen a vendégigény igen különböző. Szabadidő-eltöltési lehetőséget kínálhat a természeti adottság, a vonzerő, az épített környezet, a vendégfogadó ház egyes szolgáltatásai.

A szabadidős programok egy része függ az évszaktól, ezért évszakonként meg kell tervezni a programkínálatot. Így:

- *nyáron* érdemes a természeti adottságokra építeni a programot, például a vízparti településeken fürdőzési lehetőséggel;
- *ősszel* nagyobb szerepet kaphat az őszi mezőgazdasági, betakarítási munkák megismerése, népszokások felelevenítése, természetjáró túrák, esetleg vadászatok szervezése;
- *télen* zárthelyi programok jellemzőek (lehet például főzőtanfolyam), régi foglalatosságok felelevenítése, népszokások, téli sportok, disznóvágás;
- *tavasszal* érdemes a szabadban végezhető sportokra összpontosítani, kirándulásokat, természetjáró táborokat szervezni.

A szolgáltatások minőségére is ügyelni kell. Esős idő esetén ajánlott: TV, rádió, könyvek, társasjátékok, újságok, a környéket ismertető füzetek, térképek, programfüzetek, a gyermekeknek játszósarok játékokkal. A háztartási munkákba való bekapcsolódással (kenyér-, kalács sütés, lekvárfőzés, helyi ételek készítése, gyümölcs-, gombaaszalás, túró- és sajt készítés) is gazdagítható a vendégek időtöltése. A kertben, az udvaron lehet pihenősarok, homokozó, pancsoló medence, hinta, labdázó hely. Esetleg grillező, szalonnázó, bográcsozó hely, teke, kerékpározás, stb.

A gazdaságokban: mezőgazdasági, kertészeti munkába való bekapcsolódás, gyümölcsszedés, szüretelés, disznóvágás, állattetés, lovaglás, kocsikázás, stb. A faluban és a tágabb környéken adott szabadidő-eltöltési lehetőségekről tájékoztatni kell a vendégeket, kirándulóhelyeket személyesen bemutatni, ha szükséges csónak- vagy horgászfelszerelés-kölcsönzést szervezni, vagy kézműves tanfolyamokra felhívni a figyelmet.

A falusi turizmus hatásai

A modern társadalomban egyre inkább felértékelődött az egészséges környezet, egészséges életmód szerepe, az élmények iránti vágy, az ismeretszerzés és a testmozgás igénye. Ennek egyik fontos színhelye lehet, a különböző témák (gazdálkodási mód, természetű növények, természetes élőhelyek, épített környezet stb.) szerint szerveződő utak rendszere. A régióban található tájak érintetlen vagy természetközeli részeivel, épített környezetével, hagyományos gazdálkodási formáival a turizmus ezen ágában kínálatot nyújthatnak az új igényekkel felépülő turistáknak.

A tematikus utak a turisták számára jobban láthatóvá, érthetővé és megismerhetővé teszik napjainkban a múltunk és természetünk értékeit, úgy, hogy meglévő régiós vonzerőkhöz hozzárendeli, hozzákapcsolja az igénybevételt segítő turisztikai alapszolgáltatások széles körét.

Az elmúlt öt évben nagyon sok fontos lépés történt ebbe az irányba, hiszen megszerveződött a régió borvidékeinek (Felső-Magyarországi Borutak Szövetsége), várainak (Felső-magyarországi Várak Egyesülete), néprajzának (Palóc Út), ipartörténetének (Vas kultúra) összefogása és bemutatása.

A falusi turizmus által hasznosulnak a természeti javak, a faluban megtermelt mezőgazdasági termékek, az üresen álló házrészek, a meglévő, elfekvő családi erőforrások, az időssek tudása, a kihasználatlan humánerőforrás.

A falusi turizmus települési szinten megjelenő szerepe, előnye a következők szerint összegezhető:

- *Gazdasági szempontból* nagy előnye a falusi turizmusnak, hogy szinte pótlólagos beruházás nélkül ér el jövedelmet úgy, hogy a meglévő épületvagyon, természeti-, környezeti- és szellemi értékeket hasznosítja. A családi gazdaságok gazdálkodásának jó kiegészítő árbevétel- és jövedelemforrása lehet, azaz megélni belőle nem lehet, de alternatív jövedelemszerzési lehetőséget biztosít. A vidéki népesség jövedelmének növekedése a vidék fejlődését vonhatja maga után. A szállás biztosításán túl, a vendégre főzni és mosni kell, a városi vendéget szórakoztatni szükséges, tehát bővíthető a vidéki foglalkoztatottság. Nagy előnye a falusi vendéglátásnak, hogy a helyi és saját termékek direkt módon értékesíthetők. Továbbá pozitívan befolyásolhatja a település infrastrukturális fejlettségét.
- *Társadalmi szempontból* a lakosság jövedelmének növekedése elvezet a lakosság helyben tartásához. Ezen túlmenően lehetőség nyílik a népi hagyományok, helyi nevezetességek „értékesítésére”, a közösségi és kulturális értékek megőrzésére is. Legfontosabb társadalmi szerepét a vidéki életforma fenntartásában találhatjuk, mely összhangban áll az integrált vidékfejlesztés és a multifunkcionális mezőgazdaság által támasztott követelményekkel.
- *Ökológiai szempontból* a természeti értékek, mint idegenforgalmi termékek jelennek meg a turizmusban. A falusi turizmus jelentős szerepet játszhat a biodiverzitás fenntartásában, az ökológiai rendszerek és természeti élőhelyek védelmében.

Támogatások

Az egyes fejlesztéseket célzó támogatási lehetőségek folyamatosan változnak. A regionális szintű pályázatok az Észak-Magyarország Operatív Program (ÉMOP) keretein belül kerülnek kiírásra. A 2009-2010-es időszakra vonatkozó támogatási lehetőségek 2009 során válnak publikussá.

A következő években Magyarország az agrár-, vidékfejlesztés tekintetében is nagy lehetőségek előtt áll. Hazánk az Európai Unió új költségvetési időszakában - 2007 és 2013 között - közel 5 Mrd euró forrás felhasználására jogosult. Ez az összeg teljes egészében a magyar mezőgazdaság és a vidék fejlesztésére fordítható. A 2007-től elérhető európai uniós pénzek, kiegészítve a hazai forrásokkal a magyar agrárgazdaság és vidék hosszú távú versenyképességét alapozhatják meg.

A Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium, társadalmi partnereivel történt egyeztetés során a források felhasználását, illetve a fejlesztések kereteit meghatározó Új Magyarország Vidékfejlesztési Stratégiai Terv dokumentumát dolgozták ki, mely megalapozza az új költségvetési szakaszban beérkező uniós források hatékony, a magyar agrárium számára legkedvezőbb módon történő felhasználását.

Új Magyarország Vidékfejlesztési Programból (ÚMVP) és az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból (EMVA) nyújtandó támogatások részletes feltételei, valamint az aktuális pályázatok és támogatási lehetőségek a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium honlapján (<http://www.fvm.hu>), illetve a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal honlapján (<http://www.mvh.gov.hu>) érhetőek el.

Támogatás általában az alábbi tevékenységekre igényelhető (függően az aktuális kiírástól):

- A falusi vendéglátói tevékenységhez kapcsolódó turisztikai szolgáltatások fejlesztése, a kínálat bővítése új szolgáltatások bevezetésével, például:
 - tradicionális falusi vendéglátás;
 - minőségi gasztronómiai szolgáltatások fejlesztése, működési szabályoknak való megfeleltetése.
- Mesterségek, kézműipari tevékenységek végzéséhez a szakma kitanulására, a műhelyek létrehozására vonatkozó komplex támogatás;
- Kézműipari tevékenység fejlesztése, például:
 - a kézműipari vállalkozások eszközfejlesztése, termékfejlesztése;
 - a piacra jutás, értékesítés ösztönzése érdekében a marketingeszközök fejlesztése (bemutató anyagok, kiadványok stb.);
 - bemutató üzemek, műhelyek kialakítása.
- Falufejlesztés és -megújítás, a vidék tárgyi és szellemi örökségének megőrzése, például:
 - történeti és építészeti szempontból jelentős, közösségi funkciókkal rendelkező épületek külső és belső felújítása, új funkciók telepítése;
 - településszerkezeti egységek, épületek stílusjegyeinek megtartásával történő külső felújítása;

- műemléki védelem alatt álló, régészeti szempontból jelentős épületek felújítása;
- természeti, táji elemek rendbetétele, védelme.
- A turisztikai tevékenységek ösztönzése, például:
 - minőségi, nem-kereskedelmi szálláshelyfejlesztés, beleértve az új és már működő szálláshelyeket és az ezekhez tartozó szolgáltatásokat;
 - ifjúsági szálláshelyek, gyermek- és ifjúsági tábor, telepített sátoztábor, turistaház kialakítására, már működő egységek bővítésére és szolgáltatásainak fejlesztése;
 - szálláshelyhez nem kötött falusi és agroturisztikai szolgáltatások kialakítása.
- Képzésre és tájékoztatásra:
 - a Helyi Vidékfejlesztési Irodák által végzett igényfelmérés és a hozzájuk beérkező javaslatok alapján meghatározott képzésekre, tanfolyamokra és tájékoztatókra.
- Idegenforgalom fejlesztése, mint például meglévő falusi magán szálláshelyek bővítése, komfortfokozatának (fürdőszoba, konyha, étkező, közösségi helyiség, fűtéskorszerűsítés, energiateljesítmény csökkentése hőszigeteléssel és/vagy megújuló energiaforrások alkalmazásával, akadálymentesítés stb.) és szolgáltatásainak (játsszóter, kerti főzőhely, parkoló, gépkocsi-beálló, sportpálya, sporteszköz) fejlesztése vagy új falusi magán szálláshely kialakítása.

Szakmai szervezetek, illetékes hatóságok

ÁNTSZ Észak-magyarországi Regionális Intézete

Cím: 3300 Eger, Klapka u. 11.

Postacím: 3301 Eger, Pf.: 56.

Tel: 36/511-910

Fax: 36/310-227

E-mail: titkarsag.emregio@heves.antsz.hu

ÁNTSZ Észak-magyarországi Regionális Intézet Kirendeltsége

Cím: 3530 Miskolc, Meggyesalja u. 12.

Tel: 46/354-611

Fax: 46/358-060

E-mail: titkarsag.borsod@borsod.antsz.hu

ÁNTSZ Szerencsi, Bodrogközi, Sárospataki, Sátoraljaújhelyi, Tokaji Kistérségi Intézete

Cím: 3980 Sátoraljaújhely, Kossuth tér 5.

Tel: 47/521-036

Fax: 47/521-037

E-mail: titkarsag.saujhely@borsod.antsz.hu

Bükkaljai Borút Egyesület

Cím: 3413 Cserépfalu, Kossuth u. 125

Tel: 49/423-935, 30/207-9977

E-mail: hivatal@mail.matav.hu

Honlap: www.bukkaljaiborut.hu

Bükki Nemzeti Park Igazgatóság

Cím: 3304 Eger, Sánc utca 6.

Postacím: 3301 Eger, Pf. 116.

Tel: 36/411-581

Fax: 36/412-791

Falusi és Agroturizmus Országos Szövetsége

Cím: 1077 Budapest, Király utca 93.

Tel: 1/352-98-04

Fax: 1/268-05-92

E-mail: agroturizmus@t-online.hu

Falusi Turizmus Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Egyesület

Cím: 3527 Miskolc, Selyemrét u. 1.

Tel: 46/508-773

Fax: 46/508-773

E-mail: borsod-m@tourinform.hu

Magyar Természetbarát Szövetség

Cím: 1065 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 31. II/3

Postacím: 1396 Budapest, Pf.: 483.

Tel: 1/332-7177, 1/311-2467, 1/311-9289

Fax: 1/353-1930

E-mail: mtszhir@enternet.hu

Magyar Turisztikai Egyesület

Cím: 1077 Budapest, Rózsa utca 4-6.

Postacím: 1367 Budapest, Pf.124

Tel: 1/321-5800/711 mellék

Fax: 1/322-2412

E-mail: matur@axelero.hu

MVH regionális illetékességű Borsod-Abaúj-Zemplén megyei kirendeltség

Cím: 3500, Miskolc, Mindszent tér 1.

Postacím: 3501, Miskolc, Pf.: 646,

Tel: 46/814- 900, 46/814-901

E-mail: miskolc@mvh.gov.hu

Ökológiai Intézet Alapítvány

Cím: 3728 Gömörszőlős, Kassai u. 37.

Tel/fax: 48/435-016

E-mail: okogomor@matavnet.hu

Irodalom

1. Dr. Kovács Dezső: „Falusi és vidéki turizmus” értelmezések a nemzetközi irodalomban, rendszerszemléletű közelítésben, GATE Agrárszociológia tanszék
2. Barabás Jenő – Gilyén Nándor: Magyar népi építészet, 1987 Budapest
3. Istvánfi Gyula: Őskor; Népi építészet, 1997 Budapest
4. Magyar néprajz IV. Életmód kötet, 1997 Budapest
5. Tóth János: Népi építészetünk hagyományai, 1961 Budapest
6. Barabás Jenő – Gilyén Nándor: Magyar népi építészet, 1987 Budapest
7. Istvánfi Gyula: Őskor; Népi építészet, 1997 Budapest
8. Tóth János: Népi építészetünk hagyományai, 1961 Budapest
9. Kárpáti ZS.: Az örökség társadalmi szerepe és felhasználása a területfejlesztésben, FVR 1998/5
10. Skrabut Éva: A népművészeti kézműves hagyományok szerepe a vidékfejlesztésben, FVR 2001/8
11. Turizmus Bulletin, Kiss Kornélia: Falusi turizmus - eltérő értelmezések, eltérő piaci lehetőségek, 2001/1
12. Antal, K.: A falusi turizmus, mint idegenforgalmi termék, Kereskedelmi Szemle 1994 (35)/12
13. Magyar Tudományos Akadémia: Magyar Néprajz, Akadémiai Kiadó, Budapest 1988-2002
14. Kenéz Gy-né.: A turizmus és mezőgazdaság együttműködése a kistérségek fejlődésének, fenntartásának fontos eszköze, Budapest 1999, Falusi Turizmus Tájékoztató. VI évf. 1. szám 7-10
15. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közművelődési és Idegenforgalmi Intézet: Hálózatépítés megyénk hátrányos helyzetű településeinek felzárkóztatására
16. Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közművelődési és Idegenforgalmi Intézet, Bemutatjuk Borsod-Abaúj-Zemplén megyét
17. A kultúra szerepe és céljai a II. Nemzeti Fejlesztési Tervben, 2006. március
18. Dr. Jenkei László: Idegenforgalmi magán szálláshelyek minősítése és működtetése
19. Dr. Jenkei László: A vidéki, falusi vendégfogadásra vonatkozó jogi szabályok
20. 12. Agrárgazdasági Kutató Intézet és Károly Róbert Főiskola: Megvalósítási terv készítése a tiszai nagyvízi meder vízszállító képességének javítására (I. ütem), valamint a kapcsolódó kistérségekben az életfeltételeket javító földhasználati és fejlesztési program

kidolgozása (Vásárhelyi Terv Továbbfejlesztése, I/B. ütem) – Hullámtéri turizmus, idegenforgalmi Programcsomag, Budapest, 2005.

21. www.tokaj-turizmus.hu, 2008. május 25.
22. http://ec.europa.eu/agriculture/rur/leaderplus/index_hu.htm, 2008. július 23.
23. www.nkfp014.hu/dokumentumok/NKFPKulonszam3/NKFP014_3_4cikk.pdf, 2008. július 18.
24. http://hu.wikipedia.org/wiki/Falusi_turizmus, 2008. július 18.
25. Kovács D.: A falusi turizmus és a fizetővendéglátás értelmezéséhez., 1995.
26. A mező-gazdaságtól a vidékfejlesztésig. III. Falukonferencia MTA RKK Pécs 1995. pp. 352-357.
27. Lengyel M.: A turizmus általános elmélete, KIT Budapest, 1994
28. Dr. Hanusz Árpád: Hagyományörzés, vidéki rendezvények a falusi turizmusban, EGER 2007.09.28.
29. Bainé Szabó Bernadett: A falusi turizmus ökonómiai kérdései, Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrum, Agrárgazdasági és Vidékfejlesztési Kar, Vállalatgazdaságtani Tanszék, Debrecen
30. Idegenforgalmi Világszervezet: Falusi Turizmus Etikai Kódexe, Budapest, 2006.
31. Fésű József György – Dr. Nagy Mihály: Stratégiai tervezési füzetek IV., Pont a kultúráért; Kultúra és fenntarthatóság, KULTÚRPONT IRODA, Budapest 2005.
32. www.falusi.turizmus.linksite.hu, 2008.május 17.

Ha kérdése van, kérjük, keressen minket:

Vízügyi és Környezetvédelmi Központi
Igazgatóság
1012 Budapest, Márvány utca 1/d
Levélcím: 1253 Budapest, Pf. 56.
Központi telefonszáma: +36-1/ 225-44-00
www.ovf.hu

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium
Fejlesztési Igazgatóság
1135 Budapest, Váci út 45.
Levélcím: 1399 Budapest, Pf: 677
Központi telefonszám: +36-1/ 238-6666
www.fi.kvvm.hu

Az Európai Unió által társfinanszírozott projekt

Infovonal:

06 40 638 638

nfu@meh.hu · www.nfu.hu